

Obsah

Contents

Předmluva / Preface	3

Rudolf Černý

Historie vývoje a výroby

československého vysokofrekvenčního lineárního urychlovače elektronů

History of the development and production of the Czechoslovak high-frequency linear electron accelerator

1. Úvodní slovo autora Author's foreword	5
1.1. Charakteristika urychlovače Accelerator characteristic	5
2. Historie lineárních urychlovačů ve světě — počátky World history of the linear accelerators — beginnings	6
3. Vývoj československého vf lineárního urychlovače elektronů Development of the Czechoslovak hf linear electron accelerator	9
3.1. Funkční schéma a princip Function chart and principle of operation	9
3.2. První vzor urychlovače na FTJF-ČVUT a spolupráce s VÚVETem First model of the accelerator at the Czech Technical University and collaboration with the Research Institute for Vacuum Electronics	11
3.3. Pokračování vývoje urychlovače ve VÚVETu Continuation of the development in the Research Institute for Vacuum Electronics	14
3.3.1. Stavba prvních vzorů lineárního urychlovače ve VÚVETu Construction of the first accelerator models in the Research Institute for Vacuum Electronics	15
3.3.2. Celková koncepce stavby technologického (ozařovacího) urychlovače ve VÚVETu Overall concept of constructing the technological accelerator in the Research Institute for Vacuum Electronics	18

3.3.3. Vývoj jednotlivých dílů Development of individual components	19
3.3.3.1. Urychlovací vlnovod (UV) Accelerating wave-guide	19
3.3.3.2. Mikrovlnné části Microwave components	24
3.3.3.3. Elektronové dělo Electron gun	30
3.3.3.4. Fokusační cívky Focusing coils	31
3.3.3.5. Výstupní komora s rozmítacím zařízením a spektrometrickou sondou Exit chamber with the beam scanning device and spectrometric probe	33
3.3.3.6. Elektrická a elektronická zařízení urychlovače Electrical and electronic equipment of the accelerator	39
4. Stavba urychlovačů ve VÚVETu a jejich využití Construction of accelerators in the Research Institute for Vacuum Electronics and their use	43
4.1. Stavba urychlovací jednotky Construction of accelerating unit	43
4.2. Urychlovač UR 4/1200 pro zkoušky radiačních technologií ve VÚVETu UR 4/1200 accelerator for radiation processing tests in the Research Institute for Vacuum Electronics	45
4.3. Urychlovač UR 4PR pro ÚJV Řež (zákazníkem označen jako LUPUR) UR 4PR accelerator ("LUPUR") for Nuclear Research Institute Řež	47
4.4. Technologický urychlovač UR 4/1200 pro ÚJV Řež Technological UR 4/1200 accelerator for Nuclear Research Institute Řež	52
4.5. Urychlovač LPR 4 pro Maďarskou akademii věd LPR 4 accelerator for Hungarian Academy of Sciences	53

4.6. Urychlovač L 4/1200 pro VÚKI Bratislava L 4/1200 accelerator for Research Institute for Cables and Insulating Materials in Bratislava	53
4.7. Urychlovač L 4/1200 pro ČKD Polovodiče L 4/1200 accelerator for ČKD Semiconductors	55
4.8. Urychlovač L 4/1200 pro VÚK Ivánka pri Bratislave L 4/1200 accelerator for Fodder Research Institute in Ivánka pri Bratislave	55
4.9. Urychlovač L 4/1200 pro Synthesia Semtín L 4/1200 accelerator for Synthesia Semtín	55
5. Závěr Conclusions	56
6. Dodatek – pracovní podmínky a problémy vývoje vf lin. urychlovače ve VÚVETu Addendum – work conditions and problems of the development of the hf linear accelerator in the Research Institute for Vacuum Electronics	58
6.1. Pracovní kolektiv — Oddělení urychlovačů Team of the Department of Accelerators	59
6.2. Technické vybavení pracoviště urychlovačů Technical equipment of the Department of Accelerators	61
6.3. Zajištění klíčových dílů urychlovače Providing of the accelerator key components	62
6.4. Problémy radiační bezpečnosti pracoviště Radiation safety problems at the work place	63
6.5. Společný úkol pro betatron a lineární urychlovač a osud defektoskopické verze Common project of the betatron and linear accelerator and fate of the defectoscopic version of the latter	65
7. Literatura References	69
History of the development and production of the Czechoslovak high-frequency linear electron accelerator. Summary	70

Libor Juha

**Laserová věda a technika v českých zemích:
stručný přehled rané fáze historického vývoje
a nárys jejího pozdějšího vyústění**

**Laser science and technology in the Czech Lands:
A brief overview of their early development**

1. Úvod	
Introduction	73
2. Teoretické základy a aspekty generace a vlastností laserového záření	
Theoretical foundation and aspects of generation and properties of laser radiation	74
3. Konstrukce laseru jako přístroje	
Building the laser	76
3.1. První laser spuštěný v českých zemích: fyzikální principy, technická realizace a výstupní parametry	
The first laser built in the Czech Lands	82
3.2. První plynové lasery u nás: jejich konstrukce a provoz v blízkém infračerveném a viditelném spektrálním oboru	
First gas lasers built in the Czech Lands and operated in the near-infrared and visible spectral regions	85
4. Využití laserů ve vědeckém výzkumu	
Scientific applications of lasers	91
4.1. Nelineární a koherenční optika	
Non-linear and coherent optics	91
4.2. Spektroskopie a fotofyzika	
Spectroscopy and photophysics	91
4.3. Stimulace chemických reakcí	
Laser-stimulated chemical reactions	93
4.4. Lékařství a biofyzika	
Medicine and biophysics	94
4.5. Fyzika plazmatu	
Plasma physics	95
4.6. Zkoušení a opracování materiálů	
Probing and processing materials	99

4.7. Metrologie	
Metrology	99
4.8. Optické komunikace a optoelektronika	
Optical communications and optoelectronics	100
4.9. Dálková detekce a lokace	
Laser remote sensing	100
5. Diskuse a závěr	
Discussion and conclusions	101
6. Bibliografie	
References	104
Laser science and technology in the Czech Lands: A brief overview of their early development. Summary	113
Obsah / Contents	115